Neljapäev, 11. november 2021

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA PARLAMENT

P9_TA(2021)0451

Demokraatia ning massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse tugevdamine ELis

Euroopa Parlamendi 11. novembri 2021. aasta resolutsioon demokraatia ning massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse tugevdamise kohta ELis: tsiviil- ja kriminaalõiguse kohaste meetmete lubamatu kasutamine ajakirjanike, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna vaikima sundimiseks (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artiklit 2, artiklit 3, artikli 4 lõiget 3 ning artikleid 5, 6, 7 ja 19,

— võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 70, 81, 82, 114 ja 352,

— võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „põhiõiguste harta“), eriti selle artikleid 11, 12, 15, 20, 47, 48 ja 54,

— võttes arvesse Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 1 riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus ning protokolli nr 2 subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta,

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrust (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) ([1]),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrust (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (Brüsseli I määrus) ([2]),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta ([3]),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/692, millega luuakse kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1381/2013 ning nõukogu määrus (EL) nr 390/2014 ([4]),

([1]) ELT L 199, 31.7.2007, lk 40.
([2]) ELT L 351, 20.12.2012, lk 1.
([3]) ELT L 305, 26.11.2019, lk 17.
([4]) ELT L 156, 5.5.2021, lk 1.

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/693, millega luuakse õigusprogramm ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1382/2013 ([5]),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

— võttes arvesse komisjoni teatist „Komisjoni 2021. aasta tööprogramm. Elujõuline liit ebakindlas maailmas“ (COM(2020)0690),

— võttes arvesse komisjoni teatist Euroopa demokraatia tegevuskava kohta (COM(2020)0790),

— võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2020. aasta teatist „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ COM(2020)0152,

— võttes arvesse komisjoni 30. septembri 2020. aasta teatist „2020. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2020)0580) ning sellele lisatud peatükke 27 riigi kohta, milles käsitletakse õigusriigi olukorda liikmesriikides (SWD(2020)0300–0326),

— võttes arvesse komisjoni 12. novembri 2020. aasta teatist „Võrdõiguslik liit: LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ COM(2020)0698,

— võttes arvesse komisjoni soovitust ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus (C/2021/6650),

— võttes arvesse Euroopa Komisjoni järelmeetmeid seoses Euroopa Parlamendi 3. mai 2018. aasta resolutsiooniga meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse kohta Euroopa Liidus,

— võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 17. jaanuaril 2018. aastal avaldatud aruannet „Inimõiguste valdkonnas tegutsevate ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide ees seisvad probleemid“, 2020. aastal avaldatud bülletääne koroonaviiruse pandeemia mõju kohta ELis ning ameti muid aruandeid, andmeid ja vahendeid, eelkõige Euroopa põhiõiguste infosüsteemi,

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni, eriti selle artiklit 19,

— võttes arvesse muid ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid õigusakte ning ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise protsessi soovitusi ja aruandeid, samuti ÜRO inimõiguslepingute järelevalveorganite kohtupraktikat ja Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi,

— võttes arvesse ÜRO 8. märtsi 1999. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse rahumeelse kogunemise ja ühinemisvabaduse õigusega tegeleva ÜRO eriraportööri aruannet üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ning rahumeelse kogunemise ja ühinemisvabaduse õiguse kohta,

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja Euroopa sotsiaalhartat, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa sotsiaalõiguste komitee kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni, diskrimineerimisvastase, mitmekesisuse ja kaasatuse juhtkomitee, Veneetsia komisjoni ja teiste asutuste konventsioone, soovitusi, resolutsioone, arvamusi ja aruandeid,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu 4. juuli 2012. aasta deklaratsiooni laimamise ja nn laimuturismi puhul väljendusvabaduse tagamiseks meelepärase kohtualluvuse valimist käsitlevate rahvusvaheliste standardite soovitatavuse kohta,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu ministrite komitee 13. aprilli 2016. aasta soovitust CM/Rec(2016)4[1] liikmesriikidele ajakirjanduse kaitse ning ajakirjanike ja muude meediatöötajate ohutuse kohta,

([5]) ELT L 156, 5.5.2021, lk 21.

Neljapäev, 11. november 2021

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu 28. novembri 2018. aasta soovitust vajaduse kohta tugevdada Euroopas kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kaitset ja edendamist (CM/Rec(2018)11),

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu 7. märtsi 2018. aasta soovitust liikmesriikidele meedia mitmekesisuse ja meediaomandi läbipaistvuse kohta (CM/Rec(2018)1),

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu ministrite konverentsi 11. juuni 2021. aasta resolutsiooni ajakirjanike turvalisuse kohta,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku 27. oktoobril 2020. aastal avaldatud artiklit „Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs“ (Aeg võtta meetmeid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu),

— võttes arvesse partnerorganisatsioonide 2021. aasta aruannet Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormile,

— võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, meediavabaduse esindaja ja teiste organite aruandeid,

— võttes arvesse ELi ja kodanike võrgustiku 29. mai 2020. aasta uuringut „SLAPP in the EU context“ ([6]) (Üldsuse osalemise vastane strateegiline hagi ELi kontekstis),

— võttes arvesse valitsusväliste organisatsioonide koalitsiooni üleskutset võtta vastu üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastane direktiiv ([7]),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi poliitikaosakonna poolt õiguskomisjoni taotlusel tellitud uuringut „The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society“ (Üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kasutamine ajakirjanike, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna vaigistamiseks), mis koostati juunis 2021,

— võttes arvesse oma 23. aprilli 2020. aasta teabedokumenti „European added value of an EU mechanism on democracy, rule of law and fundamental rights – Preliminary Assessment“ (Esialgne hinnang ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi Euroopa lisaväärtuse kohta),

— võttes arvesse oma 21. mai 2013. aasta resolutsiooni ELi harta ja ühesuguste tingimuste kohta meediavabaduse tagamiseks kõikjal ELis ([8]),

— võttes arvesse oma 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([9]),

— võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua Euroopa väärtuste rahastamisvahend, millega toetatakse Euroopa Liidus kohalikul ja riigi tasandil põhiväärtusi edendavaid kodanikuühiskonna organisatsioone ([10]),

— võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni uurivate ajakirjanike kaitse kohta Euroopas: Slovakkia ajakirjaniku Ján Kuciaki ja Martina Kušnírová juhtum ([11]),

— võttes arvesse oma 3. mai 2018. aasta resolutsiooni meedia mitmekesisuse ja meediavabaduse kohta Euroopa Liidus ([12]),

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) ELT C 55, 12.2.2016, lk 33.
([9]) ELT C 215, 19.6.2018, lk 162.
([10]) ELT C 390, 18.11.2019, lk 117.
([11]) ELT C 390, 18.11.2019, lk 111.
([12]) ELT C 41, 6.2.2020, lk 64.

— võttes arvesse oma 14. novembri 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua ELi terviklik demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse mehhanism ([13]),

— võttes arvesse oma 13. veebruari 2019. aasta resolutsiooni tagasilöökide kohta naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ELis ([14]),

— võttes arvesse oma 28. märtsi 2019. aasta resolutsiooni õigusriigi olukorra ja korruptsioonivastase võitluse kohta ELis, eelkõige Maltal ja Slovakkias ([15]),

— võttes arvesse oma 18. detsembri 2019. aasta resolutsiooni õigusriigi kohta Maltal pärast Daphne Caruana Galizia mõrvaga seoses tehtud hiljutisi paljastusi ([16]),

— võttes arvesse oma 15. jaanuari 2020. aasta resolutsiooni, milles käsitletakse aastaaruannet inimõiguste ja demokraatia kohta maailmas 2018. aastal ja Euroopa Liidu poliitika kohta selles valdkonnas ([17]),

— võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([18]),

— võttes arvesse oma 25. novembri 2020. aasta resolutsiooni meediavabaduse tugevdamise kohta: ajakirjanike kaitse Euroopas, vaenukõne, desinformatsioon ja platvormide roll ([19]),

— võttes arvesse oma 26. novembri 2020. aasta resolutsiooni aruande kohta, mis käsitleb põhiõiguste olukorda Euroopa Liidus aastatel 2018–2019 ([20]),

— võttes arvesse oma 17. detsembri 2020. aasta resolutsiooni mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027), institutsioonidevahelise kokkuleppe, Euroopa Liidu taasterahastu ja õigusriigi toimimist käsitleva määruse kohta ([21]),

— võttes arvesse oma 11. märtsi 2021. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu kuulutamise kohta LGBTIQ vabaduse alaks ([22]),

— võttes arvesse oma 25. märtsi 2021. aasta resolutsiooni määruse (EL, Euratom) 2020/2092 kohaldamise ja õigusriigi tingimuslikkuse korra kohta ([23]),

— võttes arvesse oma 29. aprilli 2021. aasta resolutsiooni Daphne Caruana Galizia mõrvamise ja õigusriigi kohta Maltal ([24]),

— võttes arvesse oma 19. mai 2021. aasta resolutsiooni kliimamuutuste mõju kohta inimõigustele ja keskkonnakaitsjate rolli kohta selles küsimuses ([25]),

— võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

— võttes arvesse õiguskomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ühiseid nõupidamisi, mis viidi läbi kodukorra artikli 58 kohaselt,

— võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni arvamust,

— võttes arvesse õiguskomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A9-0292/2021),

---

([13]) ELT C 363, 28.10.2020, lk 45.
([14]) ELT C 449, 23.12.2020, lk 102.
([15]) ELT C 108, 26.3.2021, lk 107.
([16]) ELT C 255, 29.6.2021, lk 22.
([17]) ELT C 388, 13.11.2020, lk 100.
([18]) ELT C 395, 29.9.2021, lk 2.
([19]) ELT C 425, 20.10.2021, lk 28.
([20]) ELT C 425, 20.10.2021, lk 107.
([21]) ELT C 445, 29.10.2021, lk 15.
([22]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0089.
([23]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0103.
([24]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0148.
([25]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2021)0245.

Neljapäev, 11. november 2021

A. arvestades, et õigus väljendusvabadusele, õigus teabele ja üldsuse osalemise õigus on demokraatia nurgakivid; arvestades, et sõnavabadus on hädavajalik läbipaistvuse ja vastutuse põhimõtete rakendamiseks; arvestades, et üldsuse huvides tegutseva füüsilise või juriidilise isiku osalemine võib toimuda mitmes vormis; arvestades, et üldsuse osalemine võib hõlmata avaliku kontrolli internetis ja väljaspool seda ning avaliku teabe, näiteks ajakirjanduslike teadete, väljaannete või teoste, sealhulgas poliitilise, teadusliku, akadeemilise, kunstilise, kommenteeriva või satiirilise sisu levitamist, sealhulgas juhul, kui neis käsitletakse poliitiliste teemade üle peetavas avalikus arutelus laiemate huvide kontekstis muu hulgas avaliku elu tegelasi; arvestades, et väljaandeid, mis annavad panuse avalikku või üldist huvi pakkuvates küsimustes toimuvatesse aruteludesse, kaitstakse rohkem; arvestades, et vastuvõetava kriitika piirid on avaliku elu tegelaste puhul laiemad, eriti poliitikute ja riigiametnike puhul;

B. arvestades, et sõltumatu, erapooletu, professionaalne ja vastutustundlik ajakirjandus ning pluralistliku teabe kättesaadavus on demokraatia alustalad; arvestades, et kodanikuühiskonna pakutav teave, aruanded, arvamused, väited, argumendid ja muud avaldused on iga demokraatia toimimiseks vältimatult vajalikud; arvestades, et kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemine teatavates riikides on muutunud üha murettekitavamaks ja võib avaldada negatiivset mõju demokraatiale; arvestades, et sõltumatul ja kvaliteetsel ajakirjandusel ning kodanikuühiskonna organisatsioonidel on oluline roll demokraatia ja õigusriigi kaitsjana, kuna nad sunnivad võime vastutama ja võitlevad desinformatsiooni ja väärinfo ning välisriikide poliitilise sekkumise ja manipuleerimise vastu;

C. arvestades, et viimastel aastatel ähvardatakse, rünnatakse füüsiliselt ning mõrvatakse ajakirjanikke ja meediatöötajaid Euroopas ja mujal maailmas nende töö tõttu üha enam, eriti kui nad keskenduvad oma töös võimu kuritarvitamisele, korruptsioonile, põhiõiguste rikkumisele ja kuritegevusele; rõhutab, et väljendusvabaduse tõhusaks kasutamiseks on vaja ajakirjanike suhtes rakendada erinevaid positiivseid kaitsemeetmeid, sealhulgas nende elu kaitsmiseks ja mõrvade uurimiseks, samuti nende allikate tõhusaks kaitseks; märgib, et lisaks sellele, et need ähvardused on vägivaldsed, tuleneb ajakirjanike hirmutamine ka õiguslikust, poliitilisest, sotsiaalkultuurilisest ja majanduslikust survest;

D. arvestades, et õigus väljendusvabadusele on põhiõigus, mida tuleb kasutada kohusetundlikult ja vastutustundlikult, võttes arvesse inimeste põhiõigust saada erapooletut teavet ja järgides põhiõigust kaitsta oma mainet ([26]) ja eraelu puutumatust; arvestades, et nimetatud õiguste vaheliste vastuolude puhul peab kõigil osalistel olema võimalus pöörduda kohtusse, kui olukorda ei ole võimalik lahendada kompromissiga;

E. arvestades, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid on peamiselt tsiviil- ja kriminaalõigusele tuginevad hagid või muud õigusmeetmed (nt kohtumäärused, varade külmutamine), mida esitavad eraisikud ja asutused ning samuti riigiametnikud, riigiasutused ja riigi kontrolli all olevad üksused mitmesuguseid õiguslikke aluseid kasutades ühe või mitme üksikisiku või rühma suhtes, samuti selliste meetmetega ähvardamine, et takistada uurimist ning teavitamist liidu ja riikliku õiguse rikkumistest, korruptsioonist või muudest kuritarvituslikest tegevustest või üldsuse osalemise takistamisest või kahjustamist; arvestades, et see kahjustab otseselt demokraatlikku osalemist, ühiskonna vastupanuvõimet ja dialoogi ning on vastuolus Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud põhimõtetega;

F. arvestades, et üldsuse osalemine hõlmab muu hulgas üldist huvi pakkuvate teemade, sealhulgas põhiõigusi ja -vabadusi, demokraatiat, õigusriiki või head valitsemistava ohtu seadvate tavade uurimist, nende avalikuks tegemist, nendest teavitamist või nende muul viisil kajastamist, samuti eestkõneleja rolli võtmist, kasutades selliseid kodanikuvabadusi nagu ühinemisvabadus, rahumeelse kogunemise vabadus, väljendusvabadus ja teabevabadus;

G. arvestades, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvreid kaevatakse kohtusse kõige sagedamini kriitiliste seisukohtade väljendamise eest seoses eraisikute ja eraõiguslike üksuste, samuti riigiametnike, avalik-õiguslike asutuste ja avaliku sektori kontrollitavate üksuste käitumisega või nende rikkumistest teavitamise eest, milleks kasutatakse veebipõhiseid või muid väljendusvorme, või kättemaksuks nende osalemise eest kampaaniates, kohtuasjades,

([26]) Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 10.

aktsioonides või protestidel; arvestades, et üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid iseloomustavad tavaliselt väited, millel puudub igasugune õiguslik väärtus, mis on selgelt põhjendamatud, mille puhul esineb võimu tasakaalustamatus ning neile on iseloomulik, et hageja kuritarvitab õigusi või menetlusi, esitades ülemääraseid nõudeid küsimustes, kus kostja kasutab oma seadusega kaitstud õigust, ja seega kasutab kohtumenetlust muul eesmärgil kui õiguse tõeliseks teostamiseks;

H. arvestades, et selle teemaga tegelevate kodanikuühiskonna organisatsioonide, akadeemikute, õiguspraktikute ja ohvrite sõnul muutuvad üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid üha asjatundlikumaks ja tõhusamaks, näiteks kasutatakse tehnikat, kus ühe isiku vastu esitatakse samal teemal mitu kohtuasja, mis tähendab, et ühel ja samal isikul tuleb end kõigi kohtuasjade eest samal ajal ja paralleelselt kaitsta ning nendega tegeleda, mis suurendab ebaproportsionaalselt kulusid; arvestades, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid tuginevad tihti au teotamise, laimamise ja solvamisega seotud väidetele, mida käsitatakse enamikus liikmesriikides endiselt kriminaalkuritegudena, ning et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrid seisavad silmitsi kriminaalsüüdistusega ja on samal ajal kaevatud kohtusse samast tegevusest tuleneva väidetava tsiviilvastutuse tõttu; arvestades, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid rikuvad sageli ohvrite õigust kaitsele, mida tunnustatakse hartas, ning need võivad mõjutada ka nende õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja süütuse presumptsiooni;

I. arvestades, et sidusa ja kõikehõlmava juriidilise ja kohtuliku lähenemisviisi puudumine liidus ei võimalda üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid kiiresti kindlaks teha ega nendega tõhusalt tegeleda; arvestades, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest kaitstuse tase on liikmesriigiti endiselt väga erinev, mis kahjustab õiguskindlust ja üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrite õigust tõhusatele õiguskaitsevahenditele; arvestades, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastaste õigusaktide koostamisel on üks peamisi probleeme see, kuidas tegeleda kuritarvituslike väidetega nii, et selle käigus ei piirataks hagejate õigusi, mis tulenevad liikmesriikide põhiseadustest ning nende Euroopa Liidu põhiõiguste harta ja Euroopa inimõiguste konventsiooni järgsetest kohustustest;

J. arvestades, et tõendid näitavad, et üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid on hakatud üha laialdasemalt kasutama, mida näitavad paljud juhtumid kogu liidus, näiteks uuriva ajakirjaniku Daphne Caruana Galizia hirmuäratav juhtum, keda ähvardas tema mõrvamise päeval 16. oktoobril 2017. aastal laimamise eest väidetavalt 47 tsiviil- ja kriminaalasja mitmes jurisdiktsioonis (mille tulemusel külmutati tema vara), millega tema pärijad jätkuvalt tegelevad; arvestades, et sõltumatute ajakirjanike ja meedia vastu suunatud iseloomulike ja murettekitavate juhtumite seas on veel näiteks Realtid Media, mida ähvardati korduvalt kohtuasjaga teises jurisdiktsioonis kui see, kus asjaomane ajakirjandustegevus toimus, ning Gazeta Wyborcza, mida mitmed avaliku sektori üksused ja ametnikud regulaarselt kohtusse annavad;

K. arvestades, et üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid kasutavad tihti ametiasutused või nende esindajad, näiteks riiklikult rahastatavad meediaväljaanded, riiklikult rahastatavad valitsusvälised organisatsioonid või riigile kuuluvad ettevõtted;

L. arvestades, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide esitamine võib olla vahend, millega saab süsteemi tasandil meedia mitmekesisust vähendada, avaldades sõltumatule meediale heidutavat mõju; arvestades, et üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid algatatakse sihilikult selleks, et kohtuvaidlus oleks kostja jaoks kallis, pikaleveniv ja keeruline, mille eesmärk on muu hulgas sihtmärki hirmutada ning kurnata ära tema rahalised ja psühholoogilised vahendid; arvestades, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid avaldavad kahjulikku mõju mitte ainult ohvritele, vaid ka nende perekondadele ja laiemale üldsuse osalemisele;

M. arvestades, et viide üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi ohvritele ja sihtmärkidele hõlmab ajakirjanikke, kirjastajaid ja meediaorganisatsioone, akadeemikuid, valitsusväliseid organisatsioone, kodanikuühiskonda ja teisi avalikus elus osalejaid, näiteks neid, kes tegelevad inimõiguste ja keskkonnaküsimustega;

N. arvestades, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid on liidus tihti piiriülesed, mille tõttu esineb teavitamisel viivitusi või mittetäielikku teavet, näiteks sageli juhtudel, mis on seotud inimõiguste ja keskkonnakaitse, finantspettuste ja/või korruptsiooniga, ning kus selliseid hagisid kasutatakse selgelt selleks, et viivitada teabe avaldamisega, peatades või seades kahtluse alla ajakirjanike ja väljaannete töö, jättes nii kodanikud ilma õigusest saada teavet, mis mõjutab ka meedia pluralismi, vabadust ja mitmekesisust; arvestades, et liidus võivad ühiskondlike järelevalvajate vastu üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid esitada ja nendega ähvardada ka kolmandate riikide osalejad ning see võib toimuda kolmandate riikide kohtutes;

O. arvestades, et liikmesriikides kasutatakse riigisiseseid üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid üha enam selleks, et piirata sõnavabadust ja õigust teabele, mis mõjub heidutavalt selliste hagide ohvritele, kusjuures keskendutakse sihtmärkide psühholoogilisele ja rahalisele ärakurnamisele, et sundida neid loobuma üldsusele huvi pakkuvate teemade kajastamisest;

P. arvestades, et liikmesriikides puuduvad otsesed üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid käsitlevad õigusaktid, riiklikud laimamist käsitlevad sätted on tihti ebamäärased ja üldised ning karmid karistused, sealhulgas kriminaalkaristused, aitavad oluliselt kaasa selliste kuritarvitavate kohtuasjade hulga suurenemisele ja nende sihtmärkide hirmutamisele;

Q. arvestades, et ajakirjanike kriminaliseerimine nende töö tõttu on eriti tõsine probleem; arvestades, et 23 liikmesriigis karistatakse laimu eest endiselt kriminaalkorras, hoolimata sellest, et muuhulgas nii ÜRO, Euroopa Nõukogu, OSCE kui ka sellised mainekad valitsusvälised organisatsioonid nagu Index on Censorship, Rahvusvaheline Pressiinstituut ja Ajakirjanike Kaitse Komitee on korduvalt nõudnud selle tava kaotamist;

R. arvestades, et pehme õiguse meetmed on teretulnud täiendavad meetmed seadusandlikule ettepanekule ja teatavate praegu kehtivate rahvusvaheliste eraõiguse õigusaktide läbivaatamisele, kuid need ei paku iseseisvalt täielikku kohtulikku kaitset;

S. arvestades, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide alase teadlikkuse tõstmisel on otsustav roll, et suurendada üldsuse ja õigusala töötajate, eelkõige kohtunike ja juristide teadlikkust sellest teemast;

T. arvestades, et kui üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid esitavad riigiametnikud, avalik-õiguslikud asutused või riigi kontrollitavad üksused, nagu riigiettevõtted, muutuvad need poliitilise võimu teostamise vahendiks ja üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi ohvritele tekitatav kahju võib olla veelgi suurem;

Mõju põhiõigustele ja õigusriigile

1. rõhutab, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid on pahatahtlik ja otsene rünnak põhiõiguste ja -vabaduste teostamise vastu, mille eesmärk on vaigistada kriitilise avaliku mõtte ja avaliku arvamuse mitmekesisust, sealhulgas ajakirjandusliku enesetsensuuri kaudu; rõhutab, et põhiõigused ja demokraatia on seotud õigusriigi kaitsmisega ning meediavabaduse ja üldsuse demokraatias osalemise, sealhulgas väljendusvabaduse, teabevabaduse, kogunemisvabaduse ja ühinemisvabaduse õõnestamine ohustab Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi; on seisukohal, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid on eriti murettekitavad, kui neid rahastatakse otseselt või kaudselt riigieelarvest ja neid kombineeritakse muude kaudsete või otseste riiklike meetmetega sõltumatute meediaväljaannete, sõltumatu ajakirjanduse ja kodanikuühiskonna vastu; tunneb heameelt asjaolu üle, et komisjoni 2020. aasta õigusriiki käsitlevas aruandes käsitletakse kogu liidus meediavabaduse ja pluralismi hindamise raames ka üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid ning tuuakse välja konkreetsed meetmed ja parimad tavad nende vastu võitlemiseks; nõuab, et tulevastes aastaaruannetes hinnataks põhjalikult õiguskeskkonda meedias ja eelkõige uurivas ajakirjanduses ning uuritaks põhjalikumalt ajakirjanikke ja kodanikuühiskonda mõjutavaid probleeme ja seda, milline võib neile olla üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide mõju; rõhutab, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid ohustavad vaba ja pluralistlikku meediat; palub komisjonil esitada ka riigipõhised soovitused ja hinnata nende edusamme, sealhulgas teemadel, mis puudutavad meediavabaduse olukorda liikmesriikides;

2. väljendab muret kodanikuühiskonna organisatsioonide tegutsemisruumi ahenemise pärast ja ohu pärast ajakirjanikele, kes teavitavad olulistest avalik huvi küsimustest ja on kriitilised võimsate ühiskonnaliikmete suhtes, samuti üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide sageneva kasutamise pärast selliste hagide ohvrite vaigistamiseks ja hirmutamiseks; ergutab liikmesriike lisamaa õppekavadesse meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise ning tegema selles vallas tihedat koostööd ajakirjanikega kõigil ühiskonna tasanditel, eelkõige noorte ning väärinfo, desinformatsiooni ja manipuleerimise suhtes kaitsetute inimeste puhul; väljendab heameelt uute meetmete üle meediavabaduse, kvaliteetse ajakirjanduse ja meediapädevuse edendamiseks programmi „Loov Euroopa“ sektoritevahelise tegevussuuna raames;

3. tuletab meelde, et liikmesriikidel lasub kohustus aidata kaasa väljendusvabaduse õiguse ning rahumeelse kogunemise ja ühinemise õiguse teostamisele ning see hõlmab kohustust luua ja säilitada soodsat keskkonda üldsuse osalemiseks ja ühiskondlike järelevalvajate jaoks; rõhutab, et kõik üldsuse osalemisega tegelevad osalejad peavad saama tegutseda vabalt ja kartmata, et neid võidakse ähvardada, hirmutada või nende suhtes vägivalda tarvitada; rõhutab, et liikmesriigid peavad tagama ka ajakirjanike õiguse kaitsta oma allikaid;

Mõju siseturule

4. rõhutab, et üldsuse osalemisel on oluline roll ka siseturu nõuetekohasel toimimisel ning liidu õigusaktide ja poliitika jõustamisel, sest tihti teavitatakse üldsust liidu õiguse rikkumisest, sealhulgas põhiõiguste rikkumisest, korruptsioonist ja muudest siseturu nõuetekohast toimimist ohustavatest kuritarvitustest just üldsuse osalemise kaudu; rõhutab, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastased kaitsemeetmed on olulised, et tegeleda ohtudega, mida see kuritarvitav tegevus kujutab endast ELi õiguse ja poliitikameetmete jõustamisele;

5. rõhutab, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kasutamisel on negatiivne mõju siseturu vabaduste kasutamisele üksikisikute ja organisatsioonide poolt, kes tegelevad üldsuse osalemisega ja on selliste hagide suhtes kaitsetud sest neil puudub selliste nõuete vastu sama kaitsetase liikmesriikides, mis ei lase neil kogu liidus enesekindlalt tegutseda; rõhutab lisaks, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid või nendega ähvardamine on vastuolus asutamisvabaduse ja teenuste vaba liikumise õiguse tõhusa kasutamisega, sest need heidutavad eelkõige ajakirjanikke, kes võivad rakendada enesetsensuuri selle asemel, et kajastada teistes liikmesriikides toimuvaid üldist huvi pakkuvaid teemasid, sest neil on oht seista silmitsi üldsuse osalemise vastase strateegilise hagiga teistsuguses ja tundmatus õigussüsteemis;

6. juhib tähelepanu asjaolule, et meedia pluralism ja mitmekesisus on ohus, kui väikeste meediaväljaannete eksistentsi mõjutab oht, et hagejad nõuavad nn laimuturismi kaudu tahtlikult sisse ebaproportsionaalseid kahjuhüvitisi;

7. leiab sellega seoses, et kaitse üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest aitaksid oluliselt kaasa siseturu nõuetekohasele toimimisele, kuna see aitab kaasa liidu õiguse jõustamisele ning riiklike õigussüsteemide ja ühise õigusalase koostööruumi tõhusa toimimise säilitamisele;

Mõju kohtusüsteemidele

8. juhib tähelepanu sellele, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid mitte ainult ei kahjusta tõsiselt selliste hagide ohvrite õigust tõhusale õiguskaitsele ja seega ka õigusriiki, vaid nende näol on tegemist ka liikmesriikide õigussüsteemide ja õigusraamistike väärkasutusega, seda eelkõige õiguskaitse tulemustabelis kirjeldatud ühiste probleemide tulemusliku lahendamise seisukohast, mille seas on näiteks kohtumenetluse kestus ja õigussüsteemide kvaliteet ning kohtuasjade haldamine ja kohtuasjade kuhjumine; tuletab meelde, et hästi toimivas ja sõltumatus kohtusüsteemis tehakse kohtuotsused põhjendamatu viivituseta ja juhitakse kohtusüsteemi ressursse nii, et saavutatakse maksimaalne tõhusus, kuid see on võimalik ainult juhul, kui kohtunikud ja kohtuorganid täidavad oma ametikohustusi täiesti sõltumatult ja erapooletult ning kui kohtunikke ja kohtuorganeid ei koormata põhjendamatute hagidega, mis jäetakse hiljem rahuldamata, kuna need on kuritarvituslikud ja neil puudub õiguslik väärtus; on seisukohal, et üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi varajane tagasilükkamine võiks põhineda objektiivsetel kriteeriumidel, nagu kaebuse esitaja esitatud avalduste või kaebuste arv ja laad, kohtualluvuse ja juhtumi suhtes kohaldatava õiguse valik, hageja ja kostja vaheline jõudude selge ja koormav tasakaalustamatus; rõhutab seetõttu, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid takistavad tõsiselt õiguskaitse tõhusat kättesaadavust, mis võib kahjustada õigust õiglasele kohtulikule arutamisele;

9. rõhutab, et kohtute sõltumatus on õigusemõistmise lahutamatu osa ja nõue, mis tuleneb Euroopa Liidu lepingu artiklis 19 sätestatud tulemusliku õiguskaitse põhimõttest; tunneb muret mõne liikmesriigi valitsuse jõupingutuste pärast nõrgendada võimude lahusust ja kohtusüsteemi sõltumatust ning kasutada üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid kriitiliste häälte vaigistamiseks;

10. rõhutab, et liikmesriikide kohtusüsteemide sõltumatus ning nende tegevuse kvaliteet ja tõhusus on äärmiselt olulised, et saavutada tulemuslik õigusemõistmine; rõhutab, et õigusabi kättesaadavus ja kohtulõivude suurus võivad õiguskaitse kättesaadavust väga suurel määral mõjutada; rõhutab, et põhiõiguste hartal on aluslepingutega võrdne õigusjõud; märgib, et Euroopa Liidu Kohtu suuniste kohaselt kohaldavad liikmesriikide õigusasutused põhiõiguste hartat ainult liidu õigusaktide rakendamisel, kuid ühise õigus-, kohtu- ja õigusriigikultuuri edendamiseks on siiski oluline, et hartas sätestatud õigusi võetaks alati arvesse;

Vaenukõne

11. rõhutab, et viimastel aastatel on nii veebipõhises kui ka tavameedias üha laialdasemalt levinud vaenukõne ja kübervägivald ajakirjanike, valitsusväliste organisatsioonide, akadeemilise ringkonna esindajate, õiguste kaitsjate ja teiste kodanikuühiskonna osalejate vastu, sealhulgas LGBTIQ kogukonna liikmete õigusi, soolise võrdõiguslikkuse küsimusi,

usutunnistust ja veendumusi kaitsvate isikute vastu, ja nende diskrimineerimine, mis ohustab meediavabadust, väljendusvabadust, teabe- ja kogunemisvabadust ning avalikku julgeolekut; tuletab meelde, et internetis leviv vaenukõne võib õhutada vägivalda väljaspool internetti; tuletab meelde vajadust propageerida komisjoni tegevusjuhendit internetis leviva ebaseadusliku vaenukõne vastu võitlemise kohta; rõhutab, et sisuküsimustes seisavad naisajakirjanikud samasuguse surve all nagu nende meeskolleegid, kuid neid ähvardab sagedamini seksuaalne vägivald ja ahistamine;

12. rõhutab, et vaenukõnega tegelemisel on olulised ühised Euroopa standardid ja kooskõlastatud lähenemisviis, eriti veebikeskkonnas;

Praegune olukord liidus

13. rõhutab, et üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid on tihti tühised, alusetud või tuginevad liialdatud ja sageli kuritahtlikele väidetele ning neid ei alustata mitte soodsa kohtuotsuse saamiseks, vaid selleks, et hagide sihtmärke hirmutada, tööalaselt diskrediteerida, ahistada ja väsitada ning avaldada neile psühholoogilist survet või kulutada ära nende rahalised vahendid, mille lõppeesmärk on tegeleda kohtuprotsessi kaudu väljapressimisega ja sundida neid vaikima; rõhutab, et üldsuse osalemise vastased hagid põhjustavad hagide sihtmärkidele ja nende perekonnaliikmetele lisaks rahalisele koormusele ka kohutavaid psühholoogilisi tagajärgi, mida süvendab asjaolu, et perekonnaliikmed võivad sihtmärgi surma korral need kuritarvituslikud menetlused pärida; juhib tähelepanu asjaolule, et üldsuse osalemise vastastel hagidel on suur heidutav mõju, mis põhjustab tihti enesetsensuuri, demokraatlikus elus osalemise mahasurumist ja takistab teistel teatamast sarnastest probleemidest, sellistele ametialadele asumist või niisuguse tegevuse alustamist;

14. juhib tähelepanu sellele, et üldsuse osalemise vastaseid hagisid kasutavad menetluse osapooled kasutavad ja kuritarvitavad peamiselt kuritegelikku laimu käsitlevaid seadusi, tsiviilhagisid laimamise eest, oma maine kaitsmist või intellektuaalomandi õiguste, näiteks autoriõiguse kaitsmist; märgib samas, et üldsuse osalemise vaigistamiseks kasutatakse ka mitmeid muid instrumente, näiteks tööalaseid karistusi (töölt vabastamine), kriminaalsüüdistusi maksupettuste eest, maksukontrolli menetlusi ja andmekaitsenorme;

15. mõistab hukka selle, et ajakirjanikud on maksnud oma eluga selle eest, et nad lihtsalt teevad oma tööd ja on meie demokraatia kaitsjad;

16. rõhutab, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide korral on tavapärane, et hageja ja kostja vahel puudub eelkõige rahalise võimekusega seoses tasakaal ning sellistes küsimustes nagu laimamine esitatakse ettearvamatult suuri kahjuhüvitise nõudeid;

17. rõhutab selle probleemiga seoses, et kõigis liikmesriikides puuduvad õigusaktid minimaalsete tagatiste kohta, mis kaitseksid inimesi üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi sihtmärgiks saamise eest ja tagaksid, et nende põhiõigusi järgitakse kõigis liikmesriikide jurisdiktsioonides; rõhutab, et kohtute sõltumatus on hädavajalik, et valitsuse liikmed, avaliku sektori üksused ja ametiasutused ei saaks edukalt esitada üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid inimeste ja organisatsioonide vastu, kes osalevad õiguspäraselt avalikus arutelus; märgib sellega seoses, et ajakirjanikele ja meediatöötajatele turvalise keskkonna loomiseks ja säilitamiseks on vaja võtta konkreetseid meetmeid; kutsub liikmesriike üles tagama meedia pluralismi ja meediaomandi läbipaistvust; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles töötama tulevases meediavabaduse seaduses välja ambitsioonika, kindla ja täieliku õigusraamistiku; tunnistab, et digipööre on meediamaastikku põhjalikult muutnud; kutsub kõiki liikmesriike üles kiiresti rakendama 2018. aastal muudetud direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv) ([27]) kõiki sätteid; väljendab heameelt audiovisuaalmeedia teenuste Euroopa regulaatorasutuste rühma (ERGA) loomise üle ning ergutab koostööd audiovisuaalvaldkonda reguleerivate asutuste vahel siseturul, samuti teiste reguleerivate asutustega, mis on olulised võrgu kaudu edastatava uudistega seonduva tegevuse jaoks;

18. on teadlik asjaolust, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrid või võimalikud ohvrid saavad praegu rahalist ja psühholoogilist tuge ainult teistelt kolleegidelt, kes on sarnaste kohtuasjadega kokku puutunud või kes teavad, millised üldsuse osalemise vastased hagid on ja kuidas neid menetletakse, et neil oleks üldse võimalik nende vastu esitatud hagist aru saada ja võimaluse korral see isegi vaidlustada; on siiski seisukohal, et kuigi selline abi on kiiduväärt, on see ebapiisav ja tuleb võtta täiendavaid meetmeid;

([27]) ELT L 95, 15.4.2010, lk 1.

19. avaldab kiitust kodanikuühiskonna olulisele ja kasulikule tegevusele, et tõsta teadlikkust üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kahjulike mõjude kohta ning pakkuda tuge selliste hagide ohvritele ja võimalikele sihtmärkidele;

20. on mures selle pärast, et COVID-19 pandeemia on mõjutanud kogu meediasektorit, eelkõige tulude vähenemise ja ajakirjanike töötingimuste halvenemise tõttu, mis võib suurendada nende kaitsetust üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide suhtes; hoiatab, et valitsused on kasutanud koroonaviiruse kriisi ettekäändena, et rakendada piiravaid meetmeid, mis nõrgestavad sõnavabadust;

Üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid globaalsel tasandil

21. avaldab kahetsust, et siiani ei ole ükski liikmesriik võtnud vastu sihipäraseid õigusakte, et pakkuda kaitset üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu; märgib samas, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastane seadusandlus on eriti hästi välja kujunenud mõnes Ameerika Ühendriikide osariigis, Kanadas ja Austraalias; ergutab komisjoni analüüsima üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastast seadusandlust, mida praegu väljaspool ELi kasutatakse ning mis võiks anda väärtuslikku inspiratsiooni liidu õiguslike ja muude meetmete jaoks; rõhutab, kui oluline on liidu ühine lähenemisviis, et järgida praegu kehtivaid kõige kaugeleulatuvamaid õigusakte ja parimaid tavasid, mis vähendaks üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kasutamist liidus;

Vajadus seadusandlike meetmete järele

22. nõustub arvukate kodanikuühiskonna organisatsioonide, akadeemiliste ringkondade esindajate, õigusala töötajate ja ohvritega, kes osutavad vajadusele rakendada üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kasvava probleemi suhtes seadusandlikke meetmeid; nõuab seepärast tungivalt, et muudetaks Brüsseli I ja Rooma II määruseid, et vältida nn laimuturismi või meelepärase kohtualluvuse valimist, millega tehakse kindlaks, et pädev kohus asub kohas, kus asub kostja alaline elukoht, ning et laimamist, reputatsiooni kahjustamist ja maine kaitsmist käsitlevatele kriminaalkaebustele või tsiviilasjadele kohaldatav õigus on põhimõtteliselt sama koha õigus; nõuab samuti laimamise kohta ühtse ja prognoositava kohaldatava õigusnormi kasutuselevõttu; nõuab tungivalt, et komisjon esitaks ettepanekud siduvate liidu õigusaktide kohta, mis käsitlevad ühiseid ja tõhusaid kaitsemeetmeid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvritele kogu liidus, sealhulgas direktiivi kaudu, milles sätestatakse miinimumstandardid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest kaitsmise kohta ning milles järgitakse hartas sätestatud õigusi ja põhimõtteid; märgib, et kui selliseid seadusandlikke meetmeid ei rakendata, ohustavad üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid liidus jätkuvalt demokraatiat, õigusriiki ning väljendusvabaduse, ühinemisvabaduse, rahumeelse kogunemise vabaduse ja teabeõiguse põhiõiguseid; tunneb muret, et kui meetmetega lahendatakse ainult laimu käsitlevad kohtuasjad, võidakse siiski liidus või väljaspool liitu asuvate hagejate algatusel kasutada muudel tsiviilasjadel või kriminaalmenetlustel põhinevaid meetmeid;

Õiguslik alus

23. kinnitab, et liidu tasandi seadusandlikud meetmed võiksid põhineda Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklil 81 (tsiviilkohtumenetluste puhul) ja artiklil 82 (kriminaalhagide korral) ning eraldiseisvalt selle artiklil 114, et kaitsta üldsuse osalemist, tagamaks korruptsiooni ja muude kuritarvituste paljastamise kaudu siseturu nõuetekohane toimimine; kinnitab, et viimane meede võiks käsitleda ka üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid, mida mõistetakse kohtuasjadena, mida kasutatakse muul eesmärgil kui liidu õiguse rikkumiste uurimise ja nendest teatamise takistamise õiguse tegelik kehtestamine või kasutamine, kasutades sarnast lähenemist sellega, mis viis direktiivi (EL) 2019/1937 (rikkumisest teavitajate direktiiv) vastuvõtmiseni; on arvamusel, et ülaltoodud õiguslikud alused võiksid käsitleda nii kriminaal- kui ka tsiviilhagidest koosnevaid üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid, kuigi eraldi õigusaktide kaudu; nõuab, et kogu liidus võetaks komisjoni nende ettepanekute ja liikmesriikide meetmete alusel tõhusaid kaitsemeetmeid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu, et neid kaitsemeetmeid saaks kohaldada ka riigisiseste juhtumite suhtes;

Üldised kaitsenormid ja tsiviilõigus

24. on seisukohal, et tuleb võtta vastu seadusandlik meede, mis kaitseb üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi ohvrite rolli liidu õiguse rikkumiste ärahoidmisel, nendest teatamisel ja nende hukkamõistmisel ning siseturu nõuetekohase toimimise ja põhiõiguste täieliku järgimise tagamisel; nõuab tungivalt, et komisjon esitaks seadusandliku ettepaneku, milles sätestatakse ühised kaitsemeetmed isikutele, kes neid üldist huvi pakkuvaid küsimusi uurivad ja neist teavitavad või muul viisil neid paljastavad;

25. nõuab tungivalt, et komisjon esitaks ettepaneku meetme kohta, mille abil lahendada üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi juhtumeid, näiteks õigusnormid, mis käsitlevad selliste hagide ja muude kohtumenetluste, mille eesmärk on takistada üldsuse osalemist, varajast tagasilükkamist, ja mis peaksid hõlmama asjakohaseid sanktsioone, nagu

tsiviilkaristused või haldustrahvid, kuritarvituslike motiivide kaalumine isegi juhul, kui hagi ei jäeta rahuldamata, ohvri kantud kulud ja kahju (majanduslikud, mainega seotud, psühholoogilised või muud); rõhutab, et varajase tagasilükkamise taotlemisel tuleks arvesse võtta üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi ohvrite probleeme, eelkõige nõudes, et hageja põhjendaks, miks hagi ei ole kuritarvituslik, ning määrata menetluskulud hagejale ja anda kostjale õiguslikku ja rahalist toetust; soovitab tungivalt liikmesriikidel kohaldada selliseid tsiviilkohtumenetluse kaitsemeetmeid ka riigisiseste üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide juhtumite, mitte ainult piiriüleste juhtumite puhul; palub komisjonil käsitleda eelseisval Brüsseli I ja Rooma II määruste läbivaatamisel lisaks ka küsimusi, mis põhjustavad meelepärast kohtualluvuse valimist ja laimuturismi, ning võtta samas arvesse Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsil tehtud tööd; palub komisjonil tõsta kogu liidu kohtunike ja prokuröride hulgas teadlikkust üldsuse osalemise vastastest strateegilistest hagidest, mis hõlmab teabe andmist vajaduse kohta sellised hagid varakult lõpetada, ja Euroopa Inimõiguste kohtu laimu käsitleva kohtupraktika nõuetekohase rakendamise kohta;

26. tuletab meelde, et *res judicata* põhimõte takistab üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi algatajatel esitada muid hagisid, mis on seotud samade faktide ja samade pooltega; on seisukohal, et kohtud peaksid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kohta esitatud esildise läbivaatamisel arvesse võtma asjaolu, kas osapool on varem üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid algatanud (isegi kui faktid ja pooled ei ole täpselt samad, kuid on sarnased ja/või seotud);

27. on veendunud, et Brüsseli I määruse asjaomaste reeglite läbivaatamine peaks selgelt kajastuma ka samaväärses Lugano konventsiooni läbivaatamises, et tagada rahvusvaheliste kohtualluvuse reeglite ühtne kohaldamine tsiviil- ja kaubandusasjades väljaspool liitu ja kui need puudutavad liidu kodanikke;

Kriminaalõigus

28. nõuab tungivalt, et komisjon tegeleks kriminaalmenetluse kaudu esitatud üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide tõsise teemaga ning esitaks ettepaneku meetmete kohta, millega tagada, et enamikus liikmesriikides kriminaalkuriteoks peetavat au teotamist, laimamist ja solvamist ei saaks kasutada avalike või erasüüdistusasjade kaudu üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide puhul; rõhutab Euroopa Nõukogu ja OSCE üleskutseid laimamise dekriminaliseerimiseks; kutsub komisjoni üles käsitlema üldsuse osalemise vastast strateegilist hagi hagina, mida kasutatakse muul eesmärgil kui õiguse tegelikuks esitamiseks või kasutamiseks; märgib, et kostjatele esitatakse sageli korraga kriminaalsüüdistus ja laimu käsitlev tsiviilhagi, milles käsitletakse sama käitumist, ning kutsub komisjoni üles kehtestama ühised minimaalsed menetluslikud tagatised selliste kombineeritud üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu;

29. tuletab meelde, et põhiõiguste harta artikli 47 kohaselt on haldus-, tsiviil- ja kriminaalmenetlustes poolte protsessuaalse võrdsuse põhimõte õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele lahutamatu ja keskne osa; on üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide puhul mures selle pärast, et pooltevaheline võimu ja vahendite tasakaalustamatus õõnestab protsessuaalset võrdsust ja seega õigust õiglasele kohtulikule arutamisele;

Hagejate õigustatud huvi

30. sedastab, et liikmesriikide kohtutes tuleb tagada liidu õigusest tulenevate seaduslike õiguste (näiteks õigus kaitsta oma mainet) nõuetekohane ja õigeaegne menetlus ning tasakaalustatud kaitse ja seda õigust ei tohi seada ohtu, sealhulgas õigusi, millele kuritarvituslikes kohtuasjades tavaliselt viidatakse; rõhutab seepärast, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastased meetmed ei tohiks piirata seaduslikke kohtutoiminguid ja õiguskaitse kättesaadavust hagejale; kaitseb samal ajal seisukohta, et tuleb ära hoida kohtusüsteemide ja nende õiguste kuritarvitamine viisil, mis on ilmselgelt vastuolus seadusandjate kavatsusega, kui füüsilistele või juriidilistele isikutele antakse teatud õigused, et tagada õigus õiglasele kohtulikule arutamisele; on seisukohal, et sel eesmärgil on vaja kaitsemeetmeid mitte ainult selleks, et kaitsta üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvreid, vaid ka selleks, et ennetada ja karistada meetmete väärkasutamist selliste hagide vastu, näiteks juhtudel, kui autoritaarsed valitsused kasutavad relvana üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastaseid klausleid, et kaitsta oma valitsuse poolt organiseeritud valitsusväliseid organisatsioone laimu käsitlevate seaduslike kohtuasjade eest; märgib, et sellise kuritarvitamise vältimine on samavõrd vajalik liidu õiguse nõuetekohaseks ja ühtseks kohaldamiseks, et tagada selle tõhusus;

Võimalikud pehme õiguse meetmed

31. rõhutab, et kiiresti on vaja luua jõuline fond üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrite ja neid toetavate organisatsioonide toetamiseks, kui vahendeid kasutatakse vahetult õigusabikulude tasumiseks või õigusabi ja psühholoogilise toe pakkumiseks; rõhutab, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvritel ja võimalikel ohvritel peab olema võimalik saada sedalaadi hagide, õigusabi ja toetuse kohta hõlpsasti kättesaadavat teavet, sealhulgas psühholoogilist tuge ohvritele ja nende perekonnaliikmetele;

32. on seisukohal, et sõltumatute asutuste toetamine, mis vaatavad läbi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrite kaebusi ja aitavad neid, ning kohtunike ja juristide piisav väljaõpe võib anda olulise panuse selleks, et suurendada teadmisi ja suutlikkust käsitelda selliseid hagisid hagidena, mida kasutatakse muul eesmärgil kui õiguse tegelik kehtestamine või kasutamine, ja nende ohu tuvastamiseks;

33. on seisukohal, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kohta tuleb koguda andmeid ning suurendada teadlikkust nende olemuse ja kahjuliku mõju suhtes;

34. tunneb heameelt komisjoni soovituse üle ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus (C/2021/6650); märgib, et üha enam kasutatakse vabakutselisi, eriti oma karjääri alustavaid noori ajakirjanikke ja meediatöötajaid, selleks et kajastada kõrge riskiga piirkondasid ja konfliktipiirkondasid; tunneb muret ebakindlate töötingimuste ja halvenevate ohutustingimuste pärast, milles vabakutselised kõrge riskiga piirkondades ja konfliktipiirkondades tegutsevad; palub liikmesriikidel rakendada täies ulatuses Euroopa Nõukogu soovitust ajakirjanduse kaitse ning ajakirjanike ja muude meediakeskkonna osalejate turvalisuse kohta;

Vastastikune täiendavus muude vahendite ja poliitikameetmetega

35. on seisukohal, et uued üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi vastased seadusandlikud ja mitteseadusandlikud meetmed peaksid täiendama teisi ELi vahendeid ja poliitikavaldkondi; väljendab heameelt liidu strateegia üle organiseeritud kuritegevusega võitlemiseks 2021.–2025. aastaks ning nõuab sellealaste jõupingutuste suurendamist; märgib, et seadusandlikud ja pehme õiguse meetmed ei saa olla tõhusad liikmesriikides, kus esineb kahtlusi kohtusüsteemi sõltumatuse või korruptsioonivastane võitluse suhtes; kordab sellega seoses Euroopa Parlamendi ettepaneku kohast tungivat vajadust ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi järele;

36. tuletab meelde, kui oluline on määrus (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks, mida on kohaldatud alates 1. jaanuarist 2021. aastal kõigile kulukohustuste ja maksete assigneeringutele; rõhutab, et liidu finantshuve tuleb kaitsta kooskõlas ELi väärtuste ja kohustustega ning kui liikmesriigid ei suuda neid väärtusi kaitsta, peaks komisjon kasutama tingimuslikkuse mehhanismi; väljendab sellega seoses heameelt uurivate ajakirjanike olulise tegevuse üle ELi vahendite kuritarvitamise juhtumite paljastamisel ning rõhutab, et ajakirjanikud peavad saama oma tööd teha ilma, et neid takistaks üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid;

37. rõhutab, et liidu tasandi meetmed üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu võitlemiseks peaksid muid olemasolevaid vahendeid täiendama ja nendega kooskõlas olema, mille seas on näiteks demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse mehhanism, korruptsioonivastase võitluse poliitika ning kodanikuühiskonna ja kohtusüsteemi toetamiseks mõeldud kehtivad finantsprogrammid;

38. rõhutab, et korruptsioonivastane võitlus on demokraatia, põhiõiguste ja õigusriigi säilitamiseks hädavajalik, sest korruptsioon, millel võib olla palju väljendumisviise, õõnestab meie väärtusi ja riikide nõuetekohast toimimist ning soodustab organiseeritud kuritegevust;

39. palub komisjonil tugevdada demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste iga-aastase mehhanismi raames korrapärast, kaasavat ja struktureeritud dialoogi ametiasutuste, valitsusväliste organisatsioonide, kutseühingute ja teiste sidusrühmadega, et kaitsta ja toetada ajakirjanikke ning teisi kodanikuühiskonna esindajaid, keda ohustavad üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid, tagakiusamine või ahistamine;

o

o o

40. palub komisjonil esitada käesoleva resolutsiooni lisa alusel asjakohased ettepanekud;

41. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

Neljapäev, 11. november 2021

LISA

1. Pehme ja tugeva õiguse pakett

Seadusandlikud meetmed – üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagidega tegelemise pakett, ***sealhulgas varajase tagasilükkamise mehhanismid,*** peaks sisaldama järgmisi ettepanekuid:

— üldised reeglid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest kaitsmiseks; konkreetsed õigusaktid, millega kehtestatakse ühised miinimumnõuded tugi- ja hoiatavate meetmete kohta, millega tagatakse kaitse üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest;

— konkreetselt tsiviilõiguse küsimusi käsitlevad õigusaktid; milliseid liikmesriike ergutatakse tungivalt kohaldama neid meetmeid ka üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide riigisisestel juhtudel, sealhulgas õigusalase koostöö ja meelepärase kohtualluvuse valimisega;

— konkreetselt kriminaalõiguse küsimusi käsitlevad õigusaktid.

Mitteseadusandlikud meetmed – see pakett peaks sisaldama lisaks järgmist:

— kohtunike ja õigusala töötajate nõuetekohane koolitamine üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vallas;

— hinnang eri õigusvaldkondade vastastikusele mõjule selles kontekstis, näiteks riiklikud meediaseadused ja põhiseaduslikud seadused;

— sihtotstarbeline liidu fond, et anda tuge üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvritele ja nende pereliikmetele, sealhulgas rahalise abi, õigusabi ja psühholoogilise toena;

— toetus sõltumatutele asutustele (näiteks ombudsmanid), kes kuulavad ära nende isikute kaebusi, keda ähvardavad või kes seisavad silmitsi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagidega, ning neile ja meedia eneseregulatsiooni organitele abi osutamine;

— asjakohaste kohtulahendite avalikult kättesaadav liidu register;

— kõikehõlmav toetuskeskus, mida toetavad spetsialiseerunud juristide, õiguspraktikute ja psühholoogide riiklikud võrgustikud, kuhu üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrid saavad pöörduda ning kus neile antakse nõu ja pakutakse hõlpsat juurdepääsu üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagisid käsitlevale teabele ja nende vastasele toele, sealhulgas nn esmaabi, õigusabi, rahaline ja psühholoogiline toetus, sealhulgas vastastikuste kogemuste vahetamise võrgustike kaudu.

2. Üldreeglid

Üldise kaitsemeetme seadusandlikul ettepanekul oleks kaks eesmärki: kaitsta kooskõlas põhiõiguste hartas tunnustatud põhiõiguste ja põhimõtetega isikuid, kes uurivad, teavitavad või muul viisil paljastavad liidu õiguse rikkumisega seotud üldist huvi pakkuvaid küsimusi, mis hõlmavad kuritarvitusi, mis ei näi olevat ebaseaduslikud, kuid on vastuolus seaduse eesmärgi või otstarbega, ning kaitsta siseturu nõuetekohast toimimist.

Seadusandliku meetmega tuleks ette näha ka:

a) üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide selge määratlus, sealhulgas üldsuse osalemise määratlus avalikku huvi pakkuvas küsimuses;

b) reeglid juurdluste ja aruannete, sh teabeallikate konfidentsiaalsuse kohta;

c) reeglid, mis käsitlevad survemeetmete rakendamise keeldu ning tõhusaid ja hoiatavaid karistusi üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide korral;

d) reeglid, mis takistavad üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu ettenähtud meetmete väärkasutamist;

e) toetusmeetmed, mis hõlmavad järgmist:

i) tõhus abi, teave ja praktilised nõuanded ja tugi, mida annab üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvritele nn kõikehõlmav esmaabipunkt;

ii) õigusabi ja rahaline toetus;

f) tõhusad meetmed kaitseks vastumeetmete eest, mis tulenevad pooltevahelisest võimu tasakaalustamatusest ja mis võimaldavad korvata võimalikku kantud kahju.

3. Tsiviilmenetlus

Õigusakti ettepanek üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi juhtumite puhul kohaldatava tsiviilkohtumenetluse meetme kohta, mida liikmesriikidel soovitatakse tungivalt kohaldada ka riigisiseste juhtumite suhtes, peaks arendama õigusalast koostööd tsiviilasjades ning sätestama ühised reeglid tsiviilõiguslikest nõuetest tulenevate üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kohta, ning hõlmama järgmist:

a) hageja kohustus üldsuse osalusega seotud juhtumites täpsustada ja esitada põhjendus selle kohta, miks hagi ei ole kuritarvituslik;

b) kohtute kohustus lõpetada kuritarvituslikud hagid võimalikult varases staadiumis kas omal algatusel või kostja taotluse alusel, mis põhineb tema õigusel esitada taotlus varajaseks tagasilükkamiseks;

c) kohtute kohustus arvestada mis tahes lõplikus otsuses kuritarvitavat elementi;

d) kolmandate isikute võimalus sekkuda ja asuda kostja õiguste ja kohustuste täitmisele kooskõlas riigisisese menetlusõigusega;

e) kohtute kohustus arvestada kulude hindamisel ja kahju väljamõistmisel avalikku huvi ning poolte rahaliste vahendite erinevust;

f) vahendid ohvrite kaitsmiseks väljaspool liitu algatatud üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest;

g) õigus kulude täielikule väljamõistmisele;

h) õigus nõuda varalise ja mittevaralise kahju, sealhulgas majandusliku, mainega seotud, psühholoogilise või muu kahju hüvitamist;

i) reeglid, mis käsitlevad üldsuse osalemise vastase strateegilise hagi esitanud poole samade asjaoludega seotud edasise kohtumenetluse kuritarvitamise ärahoidmist, võttes seda asjaolu arvesse uue juhtumi uurimisel.

Komisjoni ettepanekus, mille eesmärk on saavutada õiguskindlus ja prognoositavus, tuleks pärast rahvusvahelise eraõiguse aktide läbivaatamist kehtestada järgmine:

a) uuesti sõnastatud Brüsseli I määrus, mis sisaldab sõnaselget reeglit, et laimunõuete või muude tsiviil- ja kaubandusõiguslike nõuete puhul, mis võivad endast kujutada üldsuse osalemise vastast strateegilist hagi, peaks ainus kohtualluvus olema kostja alaline elukoht, võttes asjakohaselt arvesse juhtumeid, kus laimu ohvrid on eraisikud;

b) kohaldatakse selle asukoha õigust, kuhu väljaanne on suunatud, või kui seda kohta ei ole võimalik kindlaks teha, siis selle koha õigust, millel lasub toimetusvastutus või mis tegeleb üldsuse osalemisega seotud asjakohase tegevusega.

4. Kriminaalmenetlus

Üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kriminaalõiguslikke aspekte käsitlevas seadusandlikus ettepanekus tuleks teha järgmist:

a) täpsustada, et kui au teotamist, laimamist ja solvamist peetakse süüteoks, ei saa neid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide puhul kasutada, eelkõige erasüüdistusasjade kaudu;

b) täpsustada sätteid, millega kaitstakse üksikisikute õigusi, et süüdistuse esitamist ei saa kasutada selleks, et vaigistada üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvreid;

c) hõlbustada kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikust tunnustamist ning politsei- ja õigusalast koostööd kriminaalasjades;

d) kehtestada ühised minimaalsed menetluslikud tagatised, et kaitsta kostjaid üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest, mis põhinevad korraga nii kriminaalsüüdistustel kui ka tsiviilvastutushagidel, milles väidetavalt käsitletakse sama käitumist.

Need meetmed peaksid täiendama komisjoni praegust tegevust, juba vastuvõetud õigusakte ja tulevasi algatusi.